

Adroddiad i'r	Cabinet
Dyddiad y cyfarfod	20 Chwefror 2024
Aelod / Swyddog Arweiniol	Y Cyngorydd Gwyneth Ellis, Aelod Arweiniol Cyllid, Perfformiad ac Asedau Strategol / Liz Thomas, Pennaeth Cyllid ac Archwilio
Awdur yr adroddiad	Liz Thomas, Pennaeth Cyllid ac Archwilio
Teitl	Argymhellion y Grŵp Craffu Cyfalaf

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Cynigion cyfalaf dyraniad bloc a dderbyniwyd i'w cynnwys yng Nghynllun Cyfalaf 2024/25.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Rôl y Grŵp Craffu Cyfalaf yw darparu adolygiad annibynnol o bob cynnig achos busnes ar gyfer buddsoddiad cyfalaf, ar wahân i gynlluniau dan £0.250 miliwn a gaiff eu hariannu'n gyfan gwbl gan gyllid grant allanol. Bu'r Grŵp yn ystyried y dyraniadau bloc ar gyfer 2024/25 a baratowyd gan bob gwasanaeth yn ei gyfarfod ar 26 Ionawr, i baratoi ar gyfer pan fydd y Cyngor llawn yn ystyried y Cynllun Cyfalaf ar ddiwedd mis Chwefror 2024.

3. Beth yw'r Argymhellion?

- 3.1 Bod yr Aelodau'n nodi cynnwys yr adroddiad hwn.
- 3.2 Bod y Cabinet yn cymeradwyo'r egwyddorion ar gyfer cynlluniau cyfalaf fel a nodir yn 4.3.
- 3.3 Bod y Cabinet yn cefnogi'r prosiectau a ddangosir yn Atodiad 1 i'w cynnwys yng Nghynllun Cyfalaf 2024/25, a'u hargymell yn unol â hynny i'r Cyngor llawn.

4. Manylion yr adroddiad

- 4.1 Dangosir y cyllid sydd ar gael ar gyfer 2024/25 isod:

Ffynhonnell	Swm £000
Grant Cyfalaf Cyffredinol	3,128
Benthyca â Chymorth heb ei neilltuo	3,045
Is-gyfanswm: Cyllid LIC – Setliad Dros Dro Rhagfyr 2023	6,173
Benthyca Darbodus TGCh - darpariaeth bresennol	250
Benthyca Darbodus – Priffyrdd	2,000
Derbyniadau cyfalaf	111
Arian at raid heb ei ddefnyddio a amcangyfrifir a gariwyd ymlaen	328
Cyfanswm y Cyllid sydd ar gael 2024/25	8,862

- 4.2 Mae'r Cynllun Cyfalaf yn gwario arian ar ddau fath o brosiect. Y math cyntaf yw prosiectau untro, fel ysgol newydd; yr ail fath yw 'dyraniad bloc'. Mae'r rhain yn rhaglenni parhaus o waith sy'n ymestyn dros nifer o flynyddoedd (ac efallai byth yn gyflawn) e.e. cynnal a chadw ysgolion. Gellir talu am elfennau o'r gwaith hwn o gyllidebau atgyweirio a chynnal a chadw, ond mae rhan sylweddol yn cael ei ariannu drwy'r Cynllun Cyfalaf.
- 4.3 Mae moratoriwm ar unrhyw gynlluniau pellach a ariennir gan CSDd ar gyfer 2023/24 wedi'i gytuno, a chytunodd y Cabinet / Tîm Gweithredol Corfforaethol i weithredu'r set ganlynol o feini prawf / egwyddorion ar gyfer cynlluniau cyfalaf:

- Dylai'r Cyngor weithio tuag at roi cap ar y dyraniadau bloc i lefel y cyllid cyfalaf a dderbynnir gan Lywodraeth Cymru, h.y. £6.173 miliwn yn unol â'r tabl uchod.
- Dylid blaenoriaethu materion lechyd a Diogelwch brys.
- Dylid rhoi ystyriaeth i gynlluniau Buddsoddi i Arbed, hyd yn oed os mai lleihau pwysau yn y tymor canolig yw'r budd.
- Cynlluniau a ariennir trwy grantiau – mwy o ddibyniaeth ar ddefnyddio cyllid grant mor effeithiol ag sy'n bosibl. Cynlluniau a ariennir yn gyfan gwbl gan grantiau fyddai'r dewis a ffefrir yn amlwg, ond cydnabyddir y bydd gofyn am arian cyfatebol weithiau. Dylid rhoi ystyriaeth hefyd i unrhyw effaith refeniw barhaus yn sgil grant cyfalaf.
- Derbyniadau cyfalaf neu oedi i brosiectau eraill fydd yr unig ffynhonnell gyllid arall fydd ar gael ar gyfer 24/25 a 25/26.

4.4 Mae Atodiad 1 yn dangos y dyraniadau bloc arfaethedig ac mae'r ffynhonnell gyllid a argymhellir ar gyfer pob un wedi'i hamlygu yn y golofn briodol. Dylid nodi'r pwyntiau canlynol:

- Cynigir bod y dyraniad bloc i ysgolion yn cael ei leihau. Mae hyn oherwydd bod dyraniadau ysgolion wedi'u cynyddu yn ystod y blynyddoedd diweddar, uwchlaw'r dyraniad blynyddol y byddai wedi'i gael fel arfer o arian cyfalaf cyffredinol.
- Yn y blynyddoedd diweddar, mae'r Cyngor wedi buddsoddi'n sylweddol mewn ailwynebu ffyrdd, a £4 miliwn yw'r dyraniad cyfalaf blynyddol presennol (2023/24) (yn ogystal â chyllid refeniw ac unrhyw gyllid cyfalaf sydd ar gael gan LIC). Mae'r dyraniad £4 miliwn yn cael ei ariannu drwy fenthyg sy'n gost o tua £300,000 bob blwyddyn am 40 mlynedd o refeniw. Oherwydd sefyllfa ariannol bresennol y Cyngor, nid yw cyllid drwy fenthyg ar y lefel hon bob blwyddyn yn ariannol gynaliadwy. Cynigir lleihau'r dyraniad cyfalaf i £2 miliwn yn 2024/25 ac adolygu'r dull cyllido fel a nodir isod.
- Colofn Arian Cyfalaf Cyffredinol – cyllid fel grantiau a chyfraniadau cyffredinol yw'r rhain, o'r gyllideb ariannu cyfalaf.

4.5 Mae setliad cyllid cyfalaf Llywodraeth Cymru yn debyg i 2023/24. Mae naratif i gefnogi argymhellion y Grŵp Craffu Cyfalaf wedi'i gynnwys fel Atodiad 2.

4.6 Mae aelodaeth y Grŵp Craffu Cyfalaf fel a ganlyn:

- Aelod Cabinet – Arweinydd y Cyngor ac Aelod Arweiniol Twf Economaidd a Threchu Amddifadedd
- Aelod Cabinet – Aelod Arweiniol Cyllid, Perfformiad ac Asedau Strategol
- Aelod Cabinet – Dirprwy Arweinydd ac Aelod Arweiniol Addysg, Plant a Theuluoedd
- Cynrychiolydd o bob Pwyllgor Craffu
- Y Prif Weithredwr
- Cyfarwyddwr Corfforaethol – Llywodraethu a Busnes
- Pennaeth Cyllid (A. 151) ac Archwilio
- Landlord y Sir

4.7 Mae angen adolygu'r ffordd y caiff y dyraniadau bloc eu hariannu yn y gyllideb gyfalaf. Nid oes digon o amser i adolygu pob dyraniad bloc ar gyfer 2024/25 ond gall gwaith ar 2025/26 ddechrau'n syth ar ôl i gyllideb 2024/25 gael ei gosod. Y cynnig yw fod pob dyraniad bloc yn cael ei adolygu, gan gynnwys y rhai a gaiff eu hariannu o dderbyniadau cyfalaf neu fenthyca darbodus, fel y dyraniad ailwynebu priffyrdd, a'u bod fel cyfanswm yn cyfateb â'r cyllid sydd ar gael gan Lywodraeth Cymru trwy'r setliad, cyn belled ag sy'n bosibl. Bydd angen mewnbwn gan bob gwasanaeth ar gyfer yr adolygiad hwn, o ran eu lefel flynyddol o angen, a mewnbwn gan y Cabinet, y Grŵp Craffu Cyfalaf ac Aelodau'r meinciau cefn am eu blaenoriaethau. Bydd fforddiadwyedd a chysylltiadau â Chynllun y Cyngor yn arwain y trafodaethau a'r canlyniadau hynny.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae prosiectau wedi'u hadolygu i sicrhau eu bod yn cyflawni amcanion corfforaethol y Cyngor.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

6.1 Goblygiadau o ran cost

Mae costau'r cynlluniau wedi'u dangos yn Atodiad 1. Bydd costau benthyca darbodus yn cael eu talu trwy gyllideb refeniw 2024/25.

6.2 Goblygiadau Staffio/TGCh/Gofod Swyddfa

Mae'n ofynnol llenwi ffurflen Achos Busnes ar gyfer pob prosiect newydd a bydd y Grŵp Craffu Cyfalaf yn trafod unrhyw oblygiadau penodol yn ystod y cam hwnnw.

6.3 Asesiad o Effaith ar Newid Hinsawdd – Lliniaru ac Addasu

Mae prosiectau cyfalaf newydd yn destun craffu gan y Grŵp Craffu Cyfalaf. Bydd pob achos busnes yn dangos, lle bo'n briodol, allyriadau tunelli carbon cyn ac ar ôl prosiect, gan nodi a yw'r prosiect yn cynyddu, lleihau neu ddim yn cael effaith ar allyriadau carbon. Yn ogystal, mae angen sicrhau bod prosiectau cyfalaf newydd yn ddiogel ar gyfer y dyfodol ac yn gallu addasu i newid yn yr hinsawdd.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

Cwblhawyd Asesiad o Effaith llawn ar gyfer pob cais cyfalaf a adolygwyd gan y Grŵp Craffu Cyfalaf. Mae copi o bob Asesiad Lles unigol ar gael yn llyfrgell yr aelodau ar system Modern.gov.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

Fe gymeradwyodd Penaethiaid Gwasanaeth gyflwyno'r ceisiadau, a chawsant eu hadolygu gan y Grŵp Craffu Cyfalaf yn dilyn hynny. Os cânt eu cymeradwyo gan y Cabinet, bydd y cynigion hyn yn ffurfio rhan o'r Gyllideb Gyfalaf lawn a fydd yn mynd o flaen y Cyngor i gael ei chymeradwyo ar 27 Chwefror.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Ar hyn o bryd, ffigur y Gyllideb Cyllid Cyfalaf yw £15.243 miliwn (2023/24) sy'n cyfateb i tua 6.1% o'n cyllideb refeniw net. Disgwylir i hwn gynyddu'n sylweddol gan ymateb i'r ffaith fod setliadau'r gyllideb yn is o lawer na chwyddiant. Mae'n bwysig bod pob agwedd ar y gyllideb yn cyfrannu at sicrhau bod y Cyngor yn aros yn ariannol gynaliadwy dros y cyfnod anodd iawn sydd i ddod. Mae Aelodau wedi awgrymu bod y Cyngor yn ystyried lleihad o ran y rhaglen gyfalaf fel rhan o waith cyffredinol i osod cyllidebau cytbwys yn y dyfodol. Mae angen rhoi ystyriaeth i hyn ochr yn ochr â'r gofyniad i'r Cyngor barhau i fuddsoddi'n briodol yn ei asedau. Gall peidio â gwneud hynny achosi costau mwy sylweddol yn y tymor hir. Gyda'r gostyngiad parhaus o ran gwerth real benthycyca â chymorth Llywodraeth Cymru, mae'n rhaid i'r Cyngor ddibynnu fwyfwy ar ei adnoddau ei hun.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

- 10.1 Risgiau posibl yw cynlluniau'n methu â gwneud cynnydd, colli grant ac amhariad ar wasanaethau. Byddai cyflwr asedau yn parhau i ddirywio pe na bai unrhyw fuddsoddiad yn cael ei wneud, a gallai hynny arwain at golli gwasanaethau pwysig.
- 10.2 Nid oes unrhyw brosiect cyfalaf heb risg. Fodd bynnag, mae'r Grŵp Craffu Cyfalaf yn adolygu'r holl gynlluniau sydd hefyd yn cael eu monitro a'u hadrodd yn barhaus bob mis.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

O dan Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972, mae'n ofynnol i Awdurdodau Lleol wneud trefniadau i weinyddu eu materion ariannol yn briodol.